

Vrijdag 18/09/1914 - ochtendeditie

De Nederlandse ambulance te Brussel.

Het centraal comité in Nederland voor de voor de Nederlandse kolonie te Brussel gestichte Nederlandse ambulance heeft na de eerste zending van fl. 432,95, thans een bedrag van fl. 1150 overgemaakt aan de te Brussel residerende Raad van Nederlands delegatie (die zelf tijdelijk te Antwerpen gevestigd is), ten einde te worden overhandigd aan het comité van de Nederlandse kolonie aldaar.

Verdere steun uit Nederland tot voortzetting van het reeds verrichte goede werk wordt gaarne tegemoet gezien.

Giften worden in ontvangst genomen door het centraal comité voor Nederland, secretariaat Bezuidenhout 21, Den Haag.

Berlijn, 17 september. Het hoofd van bestuur, toegevoegd aan de gouverneur-generaal van België, heeft in overleg met het rijksministerie van binnenlandse zaken en het Pruisische ministerie van eredienst maatregelen getroffen ter bescherming van Belgische kunstschaten.

Aangezien militaire bewaking bij musea betrekkelijk gemakkelijk is, hebben de maatregelen in hoofdzaak ten doel de kunstwerken in kerken, raadhuzen, enz. te beveiligen. In verband daarmee is Falke, directeur van het Berlijnse museum van kunstnijverheid, een der beste kenners der Vlaamse kunst, aan het Belgisch burgerlijk bestuur toegevoegd. Met hem zullen nog andere deskundigen met bedoelde taak worden belast.

Uit België.

Een onzer oorlogscorrespondenten schreef ons dinsdag:

Ik verliet Antwerpen maandagmiddag en nam de trein naar Mechelen, die van zondag af weer tot zover dienst doet.

Ik had nog gelegenheid om op te merken, dat men aan de forten in de buurt van Antwerpen nog gestadig werkt.

Te Mechelen zijn alweer vele inwoners teruggekeerd, die beschermd worden door Belgische troepen. Mijn indruk van de stad is treurig, al heeft de stad niet zoveel van het bombardement geleden als Leuven en Dendermonde.

In het geheel zijn er een honderd huizen totaal verbrand, en een paar honderd gebombardeerd; ook de kerk en de toren van St. Rombout, gelijk bekend is.

In de Dijlestraat zijn ook veel gebouwen verwoest, bv. het Ursulinenklooster, de Zustersschool en het klooster der Witte Paters.

Bij mijn aankomst in de stad moest ik nogal lang wachten, voor ik toegelaten werd. Mijn papieren moesten onderzocht worden en een dokter onderwierp iedereen aan een grondig lichamenlijk onderzoek.

Vele gewonden kwamen hier ook binnen en wel Belgische soldaten, die maandag aan het gevecht bij Aarschot hadden deelgenomen.

Aarschot is intussen weer in Duitse handen. Al de gewonden werden met bijzondere treinen naar de Zuidstatie in Antwerpen vervoerd en vandaar naar de hospitalen.

Intussen donderde het kanon in mijn onmiddellijke nabijheid en wel in de richting van Boortmeerbeek en Evere. Daar hadden de Duitsers een pontonbrug geslagen over de Willebroekse vaart, die hun de directe verbinding gaf op Mechelen en Muizen. Maar telkens als de

Duitsers de ponton klaar hadden, werd hij weer vernield door de kanonnen van het fort Walem en Katelijne Waver.

Gisterennamiddag ben ik te Turnhout aangekomen, om zo naar Baarle-Nassau te gaan. Het schijnt wel, dat bijna de gehele beschikbare Belgische krijgsmacht in de stelling van Antwerpen ondergebracht is en wel voornamelijk rond Mechelen, Kontich en Duffel, en de tactiek van de Belgische legermacht is, zegt men, om de Duitsers zoveel mogelijk af de matten. Na gisteren en zondag en zaterdag de gehele dag een hete strijd te hebben geleverd in de driehoek Aarschot-Mechelen-Brussel, zijn de Belgen telkens teruggetrokken, na de vijand verliezen te hebben berokkend en, gelijk onvermijdelijk is, ook zelf manschappen verloren te hebben; en zij trekken zich dan natuurlijk terug, onder de protectie van de forten.

Het schijnt zeker te zijn, dat de spoorwegverbinding van Haacht, en men zegt ook in de nabijheid van Brussel, verbroken is. Een operatie, die in het plan der Belgische militaire autoriteiten gelegen moet hebben en uitstekend gelukt is.

De Duitsers hebben maandag Aarschot heroverd en men zegt mij, dat er van Aarschot nog maar één straat en wel de Stationsstraat is blijven staan. Verder moet dat lieve stadje in de Antwerpse Kempen totaal vernietigd zijn.

De treinen die van Mechelen maandagavond en ook gisterochtend naar Antwerpen gingen met gewonden en verminkten, zegden meer dan woorden.

Berichten uit Brussel van maandag melden, dat men daar op de hoogte was der laatste overwinningen en hoop begon te krijgen, dat de bezetting der stad niet lang meer zou duren. Zaterdag en zondag heeft men zeer duidelijk het gevecht ten noorden der stad gehoord;

op sommige punten kon men zelfs de rookwolken der kanonschoten zien. De Duitsers hebben treinen met Franse gevangenen op Brussel gedirigeerd. Dit heeft aanleiding gegeven tot betogingen, die echter zonder ongelukken zijn afgelopen. Een derde trein is dan ook langs een andere weg gevoerd.

Te Londen is een inschrijving geopend voor de herstelling der Sint-Romboutskerk te Mechelen. De opbrengst zou aan kardinaal Mercier, de aartsbisschop van Mechelen, worden aangeboden.

Leuven.

De waarheid over Leuven, dat wil zeggen wie er op de Duitse troepen hebben geschoten, is nog niet vastgesteld. Wij vinden nu echter een getuigenis, dat bij de andere dient gevoegd te worden, namelijk van ritmeester von Esmarch, een zoon van wijlen professor Esmarch en prinses Henriette van Sleeswijk-Holstein. Ritmeester von Esmarch was bevelhebber van het te Leuven (door wie dan ook) beschoten korpshoofdkwartier, werd bij die gelegenheid zwaar gewond en vertoeft ter genezing te Kiel. De Kieler Neueste Nachrichten van 16 dezer bevat nu het verhaal van de ritmeester, zoals hij het aan een verslaggever van dat blad heeft gedaan. We geven het, zonder commentaar, hier en daar verkort, weer.

“Het was dinsdag 25 augustus 1914. Wij waren ‘s avonds om 6 uur met de trein in Leuven aangekomen en hadden de paarden en de eerste échelon gelost. We zouden naar een Belgische huzarenkazerne marcheren, de dieren voeren en kwartier betrekken. Onderweg bracht de adjudant mij bevel, dat er alarm was geblazen, aangezien onze troepen een 10 km van de stad in gevecht waren. De paarden en de eerste échelon moesten zich naar de Place de la Publique begeven, daar moest er gevoerd worden en vervolgens moesten wij ons bij de troepen voegen. De bevelhebber was in een

automobiel vooruitgegaan. Wij stelden ons dus op het plein op. Inmiddels werd het 8 uur. Het begon donker te worden. Regimenten infanterie marcheerden ons voorbij. Aangezien ik maar weinig manschappen ter bescherming van de handwagens had, verzocht ik van één van die regimenten infanterie een compagnie ter versterking. Toen ik deze aan het benedeneind van het plein had opgesteld, reed ik naar het bovineind naar de voermeester om hem tot spoed aan te zetten.

“Nauwelijks was ik bij hem of ik hoorde het 9 uur slaan. Het was nu volslagen donker. Tegelijkertijd zag ik een raket opstijgen. Op hetzelfde ogenblik werden wij uit alle huizen beschoten. De inwoners schoten door de neergelaten blinden, waaruit men het zag bliksemen. Er moesten dus van tevoren in de blinden gaten geboord zijn, dat wil zeggen, dat de hele overval was voorbereid.”

De ritmeester galoppeerde naar de compagnie, maar werd onderweg van het paard geschoten, getroffen door vier kogels en ettelijke schampschoten. Vervolgens werd hij door een terreinwagen overreden, waarvan de paarden op hol waren geslagen. Zijn oppassers redden hem het leven, en hij kon nog de compagnie bereiken en bevelen geven.

“De compagnie schoot intussen op alle huizen, waardoor het vuur der inwoners tot zwijgen werd gebracht. De bewoners van het plein hadden, naar het schijnt, in de donkerte niet bemerkt, dat de compagnie was achtergebleven en werden nu waarschijnlijk bang. De manschappen van de compagnie verdeelden zich over de huizen, sloegen de deuren in en staken de huizen in brand, door brandende petroleumlampen in de kamers te slingeren of door gasarmen af te breken en het uitstromende gas aan te steken en kleden en gordijnen in de vlammen te werpen. Zodra de rook sterker werd, kwamen de franctireurs uit hun huizen de trappen af. Zij hadden nog de wapens

in de hand: jachtgeweren, revolvers, legergeweren enzovoort. Het waren verwilderde gestalten, schuim der maatschappij, zoals ik ze nog nooit in mijn leven heb gezien. Ze werden natuurlijk door de beneden staande posten neergeschoten. Daarop lieten onze brave mannen alle vrouwen en kinderen ongedeerd door.

“Terzelfder tijd was op het station nog een regiment infanterie uit de trein gestapt, welk regiment de verdere zuivering van de stad op zich nam, waarin nog de hele nacht en in de loop van de volgende dag uit de huizen werd geschoten.

“Mijn wonden zijn van een machinegeweer, dat op het balkon van een hotel stond, waarin onze staf ingekwartierd zou worden. Het hotel stond in een zijstraat, twee huizen van de hoek van het plein. Mijn manschappen hebben mij later gemeld, dat zij langs de huizen naar het hotel zijn geslopen en van onderen door een opening in het balkon de lieden aan het machinegeweer hebben neergeschoten. Vervolgens zijn zij het hotel binnengedrongen en hebben de waard en de kelners doodgeschoten en het hotel in brand gestoken.”

De ritmeester werd met andere gewonden naar het ziekenhuis gebracht. “Uit de huizen aan de overkant werd nog op het ziekenhuis geschoten, zodat de infanterie die huizen ‘s nachts nog moest zuiveren. De volgende middag werden wij gewonden naar het station vervoerd, waarbij wij weer beschoten werden.”

Te Luik werd von Esmarch, daar hij te zwaar gewond was om verder te worden vervoerd, in een ziekenhuis gebracht. Hij prijst ten zeerste de behandeling, die hij daar vond van prof. Dr. Menzer, een Duits officier van gezondheid, en van “de beste Belgische chirurg dr. Roersch.” Ook is hij zeer dankbaar voor de verpleging van de katholieke zusters, van geboorte Duitsen. Voor zijn volledig herstel werd hij naar Kiel gezonden.

Het Belgische moratorium.

Wolffs bureau seint uit Brussel op datum van gisteren:

Het door de Belgische regering afgekondigde en heden ten einde lopende (intussen ook door de Belgische regering verlangde, redactie) moratorium is door de Duitse gouverneur-generaal voor het door Duitsland bezette gedeelte van België voorlopig tot 30 september verlengd.

Vrijdag 18/09/1914 - avondeditie

Londen, 17 september. De correspondent te Gent van de Daily Telegraph seint heden, dat de Duitsers bij Dendermonde door uit Antwerpen versterkte Belgen zijn verslagen en overhaast naar Brussel terugtrokken.

Antwerpen, 17 september. Er heeft heden een artillerieduel plaatsgehad tussen Duitse en Belgische troepen. Duitse infanterie, die voor een door de Belgen vernietigde brug verschenen was, werd met hevig vuur van de mitrailleuses door de Belgen ontvangen. De Duitsers te Dendermonde trokken in wanorde af. Er heeft zich overigens geen incident voorgedaan.

Berlijn, 18 september. Een naar Leuven gezonden ambtenaar van het Duitse gouvernement te Brussel heeft over de toestand te Leuven het volgende rapport ingediend, dat hedenavond in de Norddeutsche Allgemeine Zeitung. zal worden gepubliceerd. Het is gedateerd: Brussel, 7 september.

Nadat de etappe-commandant te Leuven om een onderhoud met een ambtenaar van het burgerlijk bestuur verzocht had over de daar

voor de etappediens nodig geworden maatregelen, ben ik gisteren naar Leuven gegaan. Ik stelde vast, dat een vijfde of een zesde gedeelte van de stad vernield is. De wijk bij het station is het ergste getroffen. Opzettelijk in brand gestoken zijn alleen de huizen, van waaruit op de troepen is gevuurd. De meeste openbare gebouwen zijn behouden gebleven, bovenal het heerlijke stadhuis, dat, afgezien van enige gesprongen ruiten, volstrekt onbeschadigd is. Enkele openbare gebouwen zijn door overspringende vonken in brand geraakt en vernield. Daarbij behoort de universiteit met de bibliotheek en de stadsschouwburg. De Sint Pieter is slechts zodanig beschadigd, dat herstel goed mogelijk is. Ook konden alle voorwerpen van grote waarde, in het bijzonder de altaarschilderijen, door de Duitse soldaten worden gered.

Het behoud van de kunstschat is bovenal te danken aan het krachtig optreden van majoor von Manteuffel, de etappecommandant, en zijn beide adjudanten, die, krachtig ondersteund door kolonel Bock van de spoorwegtroepen, alles hebben gedaan om uitbreiding van de brand te voorkomen. In het bijzonder heeft majoor von Manteuffel gedaan wat hij kon voor de redding van het stadhuis en van de abdij der Benedictijnen op Mont César.

Reeds de 28e augustus, de brand had plaats op 25 augustus, kon weer enige orde worden geschapen. De lijken der doodgeschoten inwoners, in totaal 160 tot 180, werden begraven; het opruimingswerk krachtig aangevat.

Professor Nerinx van de universiteit heeft zich ter beschikking van de militaire overheid gesteld en is met de waarneming van het burgemeestersambt belast, dat hij op geheel bevredigende wijze uitoefent. Tegelijkertijd zijn enige leden der rechterlijke macht, waaronder ook de officier van justitie, teruggekeerd, zodat opnieuw

recht kan worden gedaan. De rechtbank heeft door krachtig op te treden tegen het janhagel de militaire overheid krachtig ondersteund.

Het grootste deel der bevolking is naar Brussel en Mechelen gevlucht. Daar intussen de plaatselijke bevelhebber de vroegere inwoners, in het bijzonder de ambachtslieden, verlof heeft gegeven terug te keren, is reeds weer een toeneming van de bevolking te constateren. Een aantal winkels is heropend. Ook heeft reeds weer een vertegenwoordiger van het Brusselse filiaal der Duitse bank zich te Leuven gevestigd.

De etappecommandant heeft verder toegelaten, dat de lokaalspoor van Leuven naar Brussel in beperkte omvang het verkeer hervat, zodat nu dagelijks een goederentrein en een personentrein in beide richtingen rijden. Daardoor is voor een van de voornaamste industrieën, de bierbrouwerij, die algemeen het bedrijf weer heeft opgenomen, de mogelijkheid van verzending geschapen. Voorts kunnen door deze verbinding de voor Leuven nodige levensmiddelen worden aangevoerd. Dat is van bijzondere betekenis voor de voorziening met vlees, daar weliswaar nog genoeg vlees aanwezig is op het slachthuis, maar aan het einde van deze week die voorraad uitgeput raakt en al het vee is weggedreven.

Wat de publieke diensten betreft, de waterleiding, die gedurende de eerste dagen na de brand tengevolge van het grote waterverlies geen druk meer had, functioneert weer. Alleen aan het station moet men zich voorlopig nog behelpen met pompen. De gasfabriek heeft het bedrijf nog niet hervat, daar er gebrek is aan kolen, en de voorziening met elektrisch licht kan nog niet beginnen, daar de centrale te Mechelen op het ogenblik geen stroom levert aan Leuven.

Voor de gevangenen wordt gezorgd door het stedelijk bestuur. Duitsers zijn daar niet meer bij. Diegenen onder hen, wier straf nog niet afgelopen was, zijn naar Aken overgebracht.

Londen, 18 september. De koning der Belgen heeft het volgende telegram gericht aan koning George:

Ik wens u hartelijk geluk met de schitterende krijgsverrichtingen van de Engelse troepen in de veldslag aan de Marne. Uit naam van het gehele Belgische volk geef ik uiting aan onze diepste bewondering voor de hardnekkige moed van de officieren en soldaten van uw leger.

God zal onze lezers ongetwijfeld bijstaan, om de in vreedzame woningen bedreven wreedheden te wreken, bedreven tegen een land, welks enige misdaad is geweest, dat het geweigerd heeft aan zijn verbintenissen ontrouw te worden.

Koning George antwoordde:

Ik dank u zeer voor uw telegram en uw mededeling over de verrichtingen van mijn troepen.

Ik hoop oprecht, dat het gemeenschappelijk optreden van de verbonden legers in samenwerking met uw dapper leger, welks heldhaftige daden boven alle lof verheven zijn, voortdurend succes zal hebben en uw door de overweldigere zwaar beproefde land zal bevrijden.

De Willys-Overland Maatschappij te Londen adverteert, dat de Belgische regering bij haar 300 autovrachtwagens voor dadelijke aflevering heeft besteld.